

1. המקורות בתורה:

דברים פרק טז	ויקרא פרק כג
(ט) שְׁבַעַת שְׁבַעַת תִּסְפֹּר לְךָ מֵהַחֵל חֲרַמְשׁ בְּקִמָּה תַחֵל לִסְפֹּר שְׁבַעַת שְׁבַעַת:	(טו) וִיסַפְּרֶתֶם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבֵּיאָכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה:
(י) וְעָשִׂיתָ חֹג שְׁבַעַת לַה' אֱלֹהֶיךָ מִסַּת נְדָבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כְּאֲשֶׁר יְבָרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ:	(טז) עַד מַמְחֲרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִית תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה':
(יא) וְשִׁמַּחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ אֶתְּהָ וּבִגְדְךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְהַלְלוּ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ וְהִגֵּר וְהִיְתוֹם וְהָאֵלְמָנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁכְּן שְׁמוֹ שָׁם:	(יז) מִמּוֹשַׁבְתֵיכֶם תְּבִיאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה שְׁתֵּים שָׁנִי עֶשְׂרִים סֵלֹת תִּהְיֶינָה חֶמֶן תֹּאפִינָה בְּכוֹרִים לַה':
	(יח) וְהִקְרַבְתֶּם עַל הַלֶּחֶם שְׁבַעַת כֶּבֶשִׂים תְּמִימִם בְּנֵי שָׁנָה וּפֶרֶן בֶּן בָּקָר אֶחָד וְאִילָם שְׁנָיִם יִהְיוּ עִלָּה לַה' וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם אִשָּׁה רִיחַ נִיחַח לַה':
	(יט) וְעָשִׂיתֶם שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחֻטָּאת וּשְׁנֵי כֶבֶשִׂים בְּנֵי שָׁנָה לְזִבַח שְׁלָמִים:
	(כ) וְהִגִּיף הִלַּחְתֶּם אֶתְּם עַל לֶחֶם הַבִּכּוּרִים תְּנוּפָה לִפְנֵי ה' עַל שְׁנֵי כֶבֶשִׂים קֹדֶשׁ יִהְיוּ לַלַּהֲוֹן:
	(כא) וּקְרַאתֶם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת עוֹלָם בְּכָל מוֹשַׁבְתֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם:

2. ספר החינוך פרשת אמור מצוה שו - מצות ספירת העומר

לספור תשעה וארבעים יום מיום הבאת העומר, שהוא יום ששה עשר בניסן, שנאמר [ויקרא כ"ג, ט"ו] וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה.

והמנין הזה חובה, ועלינו למנות בו הימים יום יום, וכן השבועות, שהכתוב אמר [שם, שם ט"ז] תספרו חמשים יום, ואמר גם כן [דברים ט"ז, ט'] שבעה שבועות תספר לך, ובפירוש אמר אב"י בגמרא במנחות [ס"ו ע"א] מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי.

ויש מן המפרשים שהיה דעתם כי כוונת הכתוב למנות השבועות דוקא כשהן שלימות, אבל להזכיר בכל יום ולומר שהן כך וכך ימים וכך וכך שבועות אין צורך. ויש מהם שאמרו כי הדרך הנבחר להזכיר מנין השבועות עם הימים תמיד בכל יום. וירא שמים יבחר דרכם להוציא מכל ספק, ולא יחוש לתפארת המלות, וכן נהגו היום בכל המקומות ששמענו.

וכתב הרמב"ם זכרונו לברכה, ואל יטעה אותך אמרם זכרונו לברכה [שם] מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי ותחשוב שהן שתי מצוות, שאין הכוונה בזה לומר שתהיה מצוה בפני עצמה, אבל הוא חלק מחלקי המצוה. ואמנם היו שתי מצוות אילו אמרו מנין הימים מצוה ומנין השבועות מצוה, וזה מה שלא נעלם ממי שידקדק בדבר ויבארהו, שאתה כשתאמר יתחייב שיעשה כך וכך, לא יתחייב מן המאמר הזה שהענין ההוא מצוה בפני עצמה. והראיה המבוארת על זה, היותנו מונין השבועות כמו כן כל לילה, באמרנו שהן כך וכך שבועות וכך וכך ימים, ואילו היו השבועות מצוה בפני עצמה, לא סדרו מנינה אלא בלילי השבועות בלבד, והיו להן שתי ברכות,

אשר קדשנו במצוותיו וצונו על ספירת ימי העומר, ועל ספירת שבועי העומר, ואין הדבר כן, אבל המצוה היא ספירת העומר ימיו ושבועותיו כמו שכתבנו, עד כאן.

משרשי המצוה על צד הפשט, לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו שמים וארץ וישראל, וכמו שכתוב [ירמיהו ל"ג, כ"ה] אם לא בריתי יומם ולילה וגו'. והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה, וכמו שאמר השם למשה [שמות ג', י"ב] וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על החר הזה, ופירוש הפסוק כלומר, הוציאך אותם ממצרים יהיה לך אות שתעבדון את האלהים על החר הזה, כלומר שתקבלו התורה שהיא העיקר הגדול שבשביל זה הם נגאלים והיא תכלית הטובה שלהם. וענין גדול הוא להם, יותר מן החירות מעבדות, ולכן יעשה השם למשה אות צאתם מעבדות לקבלת התורה, כי הטפל עושין אות לעולם אל העיקר.

ומפני כן, כי היא כל עיקרן של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה, נצטוונו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא. וזהו שאנו מונין לעומר, כלומר כך וכך ימים עברו מן המנין, ואין אנו מונין כך וכך ימים יש לנו לזמן, כי כל זה מראה בנו הרצון החזק להגיע אל הזמן, ועל כן לא נרצה להזכיר בתחילת חשבוננו ריבוי הימים שיש לנו להגיע לקרבן שתי הלחם של עצרת.

ואל יקשה עליך לומר, אם כן, אחר שעברו רוב הימים של שבעה שבועות אלו, למה לא נזכיר מיעוט הימים הנשארים, לפי שאין לשנות מטבע החשבון באמצעו. ואם תשאל, אם כן למה אנו מתחילין אותו ממחרת השבת ולא מיום ראשון, התשובה כי היום הראשון נתייחד כולו להזכרת הנס הגדול והוא יציאת מצרים, שהוא אות ומופת בחידוש העולם ובהשגחת השם על בני האדם, ואין לנו לערב בשמחתו ולהזכיר עמו שום ענין אחר, ועל כן נתקן החשבון מיום שני מיד.

ואין לומר היום כן וכך ימים ליום שני של פסח, שלא יהיה חשבון ראוי לומר ליום שני, ועל כן הותקן למנות המנין ממה שנעשה בו, והוא קרבן העומר, שהוא קרבן נכבד שבו זכר שאנו מאמינים כי השם ברוך הוא בהשגחתו על בני אדם רוצה להחיותם ומחדש להם בכל שנה ושנה זרע תבואות לחיות בו.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה [מנחות ס"ו ע"א] שמצוה למנותן מבערב כדי שיהיו תמימות, כמו שאמר הכתוב, תמימות תהיינה, ואמרו זכרונם לברכה [שם] אימתי הן תמימות, בזמן שמתחיל מבערב. ומכל מקום פירשו המפרשים שאם שכח ולא מנה מבערב, מונה למחר כל היום. ויש שאמרו שמי ששכח ולא מנה יום אחד, שאין יכול למנות עוד באותה שנה, לפי שכולן מצוה אחת היא, ומכיון ששכח מהן יום אחד הרי כל החשבון בטל ממנו. ולא הודו מוריניו שבדורינו לסברא זו, אלא מי ששכח יום אחד יאמר אמש היו כך בלא ברכה, ומונה האחרים עם כל ישראל.

ומצוה מן המובחר למנות מעומד, ומברך אשר קדשנו וכו'. ומי שמנה בלא ברכה יצא, ואינו רשאי לחזור ולמנות בברכה. ויתר פרטיה, במסכת מנחות.

ונוהגת מצות ספירת העומר מדאורייתא בכל מקום בזכרים, בזמן הבית שיש שם עומר, ומדרבנן בכל מקום ואפילו היום שאין עומר קרב בעוונותינו. ועובר על זה ולא ספר ימים אלו בזמן הבית ביטל עשה.

3. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף סה עמוד א

מתני'. כיצד הן עושין? שלוחי בית דין יוצאין מערב יום טוב ועושין אותן כריכות במחובר לקרקע, כדי שיהא נוח לקצור. כל העיירות הסמוכות לשם מתכנסות לשם, כדי שיהא נקצר בעסק גדול. כיון שהחשיכה, אומר להן: בא השמש? אומר: הין, בא השמש? אומר: הין. מגל זו? אומר: הין, מגל זו? אומר: הין. קופה זו? אומר: הין, קופה זו? אומר: הין. בשבת, אומר להן שבת זו? אומר: הין, שבת זו? אומר: הין. אקצור? והם אומרים לו: קצור, אקצור? והם אומרים לו: קצור. שלש פעמים על כל דבר ודבר, והן אומרים לו: הין הין הין. כל כך למה (לי)? מפני הבייתוסים, שהיו אומרים: אין קצירת העומר במוצאי יום טוב.

גמ'. ת"ר: אלין יומיא דלא להתענאה בהון, ומקצתהון דלא למספד בהון: מריש ירחא דניסן עד תמניא ביה איתוקם תמידא, דלא למספד: ומתמניא ביה ועד סוף מועדא איתותב חגא דשבועיא, דלא למספד. מריש ירחא דניסן ועד תמניא ביה איתוקם תמידא דלא למספד, שהיו צדוקים אומרים: יחיד מתנדב ומביא תמיד, מאי דרוש? את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים, מאי אהדרו? את קרבני לחמי לאשי... תשמרו, שיהיו כולן באין מתרומת הלשכה. מתמניא ביה ועד סוף מועדא איתותב חגא דשבועיא דלא למספד, שהיו בייתוסין אומרים: עצרת אחר השבת, ניטפל להם רבן יוחנן בן זכאי ואמר להם: שוטים, מנין לכם? ולא היה אדם אחד שהיה משיבו, חוץ מזקן אחד שהיה מפטפט כנגדו ואמר: משה רבינו אוהב ישראל היה, ויודע שעצרת יום אחד הוא, עמד ותקנה אחר שבת כדי שיהו ישראל מתענגין שני ימים; קרא עליו מקרא זה: אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר, [עמוד ב] ואם משה רבינו אוהב ישראל היה, למה איחרו במדבר ארבעים שנה? אמר לו: רבי, בכך אתה פוטרני? אמר לו: שוטה, ולא תהא תורה שלמה שלנו כשיחה בטילה שלכם! כתוב אחד אומר: תספרו חמשים יום, וכתוב אחד אומר: שבע שבתות תמימות תהיינה, הא כיצד? כאן ביום טוב שחל להיות בשבת, כאן ביום טוב שחל להיות באמצע שבת. (של ר' אליעזר סו"פ, רבי יהושע מו"נה, רבי ישמעאל מע"מ, רבי יהודה למ"טה, סימן) רבי אליעזר אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר תספר לך, ספירה תלויה בבית דין, שהם יודעים לחדש ממחרת השבת - מחרת י"ט, יצאת שבת בראשית שספירתה בכל אדם. רבי יהושע אומר, אמרה תורה: מנה ימים וקדש חדש, מנה ימים וקדש עצרת, מה חדש סמוך לביאתו ניכר, אף עצרת סמוך לביאתו ניכרת, וא"ת: עצרת לעולם אחר השבת, היאך תהא ניכרת משלפניה. רבי ישמעאל אומר, אמרה תורה: הבא עומר בפסח ושתי הלחם בעצרת, מה להלן רגל ותחלת רגל, אף כאן רגל ותחלת רגל. רבי יהודה בן בתירא אומר: נאמר שבת למעלה ונאמר שבת למטה, מה להלן רגל ותחלת רגל סמוך לה, אף כאן רגל ותחלת רגל סמוך לה. ת"ר: וספרתם לכם - שתהא ספירה לכל אחד ואחד. ממחרת השבת - ממחרת יום טוב, או אינו אלא למחרת שבת בראשית? רבי יוסי בר יהודה אומר: הרי הוא אומר תספרו חמשים יום, כל ספירות שאתה סופר לא יהו אלא חמשים יום, ואם תאמר: ממחרת שבת בראשית, פעמים שאתה מוצא חמשים ואחד, ופעמים שאתה מוצא חמשים ושנים, חמשים ושלושה, חמשים וארבעה, חמשים וחמשה, חמשים וששה. ר"י בן בתירא אומר: אינו צריך, [דף סו עמוד א] הרי הוא אומר תספור לך, ספירה תלויה

בבית דין, יצתה שבת בראשית שספירתה בכל אדם. רבי יוסי אומר: ממחרת השבת - ממחרת יום טוב; אתה אומר: ממחרת יום טוב, או אינו אלא ממחרת שבת בראשית? אמרת? וכי נאמר ממחרת השבת שבתוך הפסח? והלא לא נאמר אלא ממחרת השבת, דכל השנה כולה מלאה שבתות, צא ובדוק איזו שבת? ועוד, נאמרה שבת למטה ונאמרה שבת למעלה, מה להלן רגל ותחילת רגל, אף כאן רגל ותחילת רגל. רבי שמעון בן אלעזר אומר, כתוב אחד אומר: ששת ימים תאכל מצות, וכתוב אחד אומר: שבעת ימים מצות תאכל, הא כיצד? מצה שאי אתה יכול לאוכלה שבעה מן החדש, אתה יכול לאוכלה ששה מן החדש. מיום הביאכם... תספרו - יכול יקצור ויביא ואימתי שירצה יספור? תלמוד לומר: מהחל חרמש תחל לספור. אי מהחל חרמש תחל לספור, יכול יקצור ויספור ואימתי שירצה יביא? ת"ל: מיום הביאכם. אי מיום הביאכם, יכול יקצור ויספור ויביא ביום? ת"ל: שבע שבתות תמימות תהיינה, אימתי אתה מוצא שבע שבתות תמימות? בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב. יכול יקצור ויביא ויספור בלילה? ת"ל: מיום הביאכם, הא כיצד? קצירה וספירה בלילה והבאה ביום. אמר רבא: כולהו אית להו פירכא, בר מתרתי תנאי בתראי בין במתניתא קמייתא בין במתניתא בתרייתא דלית להו פירכא; אי מדרבן יוחנן בן זכאי, דלמא כדאביי, דאמר אביי: מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי! אי מדרבי אליעזר ורבי יהושע, ממאי דביום טוב ראשון קאי? דלמא ביום טוב אחרון קאי! דרבי ישמעאל ור' יהודה בן בתירא לית להו פירכא; אי מדרבי יוסי בר' יהודה, הוה אמינא: דלמא חמשין לבר מהני שיתא! אי מדר' יהודה בן בתירא, ממאי דב"ט ראשון קאי? דלמא ביום טוב אחרון קאי! ר' יוסי נמי חזי ליה פירכא, והיינו דקאמר ועוד. גופא, אמר אביי: מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי. רבנן דבי רב אשי מנו יומי ומנו שבועי. אמיר מני יומי ולא מני שבועי, אמר: זכר למקדש הוא.

4. תוספות מסכת מנחות דף סו עמוד א

זכר למקדש הוא - נראה דבספק חשיכה יכול לברך ואין צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה כיון שהוא ספיקא דרבנן ועוד אומר דאפילו ביום סמוך לחשיכה עדיף משום תמימות כדאמרין לעיל ואין נראה והיכא דשכח לספור בלילה פסק בה"ג שסופר ביום וכן היה נראה מתוך סתם מתניתין דסוף פירקין (דף עא.) דתנן מצותו בלילה לקצור ואם נקצר ביום כשר אבל נראה לר"ת עיקר אידך סתמא דמתניתין דפרק שני דמגילה (דף כ:.) ומייתי לה בסוף פירקין (דף עב.) כל הלילה כשר לקצירת העומר כו' ודייקינן מינה דקתני לילה דומיא דיום מה דיום בלילה לא אף דלילה ביום לא ואמרין בריש מועד קטן (דף ג:.) ר"ג ובית דינו נמנו על שלשה פרקים הללו והתירום ומסיק רב אשי התם דסבר לה כרבי ישמעאל דדריש מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר שהוא מצוה ודחיא שבת וכיון דדחיא שבת אין נקצר אלא בלילה כדמוכח בסוף פירקין ועוד דרבי יוחנן דאמר (שם ד.) עשר נטיעות הלכה למשה מסיני סבר לה כר' ישמעאל דדריש מה חריש רשות ודחי שבת עוד חשיב כי האי גוונא הלכתא פסיקתא בהגוזל קמא (ב"ק קב.) ובפ"ק דע"ז (דף ז.) גבי כל המשנה ידו על התחתונה ומיהו אין כל כך ראייה משם דאין הלכה לגמרי כאותה משנה דקתני התם וכל החוזר בו ידו על התחתונה ואין הלכה כן כדמוכח בפרק האומנין (ב"מ עז:.) ועיקר מילתא לא סמיך התם אלא אהא דהוי מחלוקת ואחר כך סתם ומהא דמוקי בסוף פירקין (דף עב.) רבי אלעזר ברבי שמעון דאמר נקצר שלא כמצותו פסול כר' עקיבא דאמר כל מלאכה שאי אפשר כו' אין ראייה דאע"ג דקיימא לן כר"ע הא מסקינן התם דרבי נמי סבר לה כוותיה עוד פסק בהלכות גדולות שאם הפסיק יום אחד ולא ספר שוב אינו סופר משום דבעיא תמימות ותימה גדולה הוא ולא יתכן.

5. הר"ן על הר"ף מסכת פסחים דף כח עמוד א

וכי היכי דמצוה למימני יומי ה"נ מצוה למימני שבועי. ומצוה למימני שבועי פלוגתא היא במנחות פ' ר' ישמעאל דגרסי' התם אמר אביי מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי רבנן דבי רב אשי מנו יומי ומנו שבועי אממר מני יומי ולא מני שבועי אמר זכר למקדש בעלמא הוא וכיון דאביי ורבנן דבי רב אשי מנו יומי ומנו שבועי קי"ל כותייהו אף על גב דאמימר פליג עלייהו והפירוש הנכון במצוה למימני שבועי היינו בתשלום כל שבוע ושבוע אבל ברוב המקומות החמירו על עצמם לומר בכל יום היום כך וכך לעומר שהם כך וכך שבועות וימים כך ורוב מפרשים מסכימים דספירת העומר עכשיו דליכא הבאה ולא קרבן אינה אלא מדרבנן בעלמא זכר למקדש כדאמר אממר התם זכר למקדש בעלמא הוא: ובהגדה גם כן אמרו בשעה שאמר להם משה תעבדון את האלהים על ההר הזה אמרו לו ישראל משה רבינו אימתי עבודה זו אמר להם לסוף חמשים יום והיו מונין כל אחד ואחד לעצמו מכאן קבעו חכמים לספירת העומר כלומר בזמן הזה שאין אנו מביאין קרבן ולא עומר אלא מחשבין נ' יום לשמחת התורה כמו שמנו ישראל באותו זמן וזה ודאי דרך מדרש הוא דעיקרא דמילתא זכר למקדש כדאמר אממר אבל מ"מ כל זה מוכיח שאין הספירה עכשיו אלא מדרבנן ולפיכך אמרו בתוספות דכיון דמדרבנן היא טוב לספור ביום ראשון בספק חשיכה כדי שיהיו שבע שבתות תמימות לגמרי ואין זה נכון שיכניס עצמו בספק לכתחלה ואי משום תמימות אין להחמיר בתמימות בזמן הזה שהוא מדרבנן טפי מספירה דאורייתא אלא כל שסופר בלילה תמימות קרינן ביה אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ' ח' מהלכות תמידין ומוספין שמצוה זו של ספירת העומר מוטל' על כל איש ישראל בכל מקום ובכל זמן ומשמע לי דסבירא ליה ז"ל דאמימר דלא הוה מני שבועי הוא דס"ל דזכר למקדש בעלמא הוא ולפיכך היה פוטר עצמו מן השבועות אבל אינך רבנן דהוו מנו יומי ושבועי דקיימא לן כותייהו סבירא להו דבזמן הזה דאורייתא. וכתב מר יהודאי ז"ל דמאן דלא מני עומר בליליא קמא לא מני בשאר לילות פירוש דמשום דבעינן תמימות אבל בשאר לילות היכא דלא מני מאורתא מני מיממא ורב האי ז"ל חולק ואומר דאי משום דבעי תמימות שכח באחד הימים נמי חסר המנין ולפיכך הוא אומר שאם לא ספר בלילה סופר ביום וכן כתוב בהלכות גדולות שסופר ביום ונראה שסומכין הן על מתניתין דבס"פ ר' ישמעאל במנחות דתנן התם (דף עא א) מצותה לקצור בלילה ואם נקצר ביום כשר וכיון דקצירה דיעבד ביום אף ספירה דיעבד ביום אבל ר' יצחק ז"ל אומר שאינו סופר ביום ומתני' דסוף פרק רבי ישמעאל ליתא דקיימא לן כסתם מתני' דמגלה (דף כ ב) דקתני כל הלילה כשר לקצירת העומר והתם בס"פ ר' ישמעאל מייתנין לה ואמר' עלה מה דיום בלילה לא אף דלילה ביום לא אלמא נקצר ביום פסול וכיון דקצירה פסולה ביום ספירה נמי ליתא ביום דהא בהא תליא כדתניא בברייתא דלעיל יכול יקצור ויביא ואימתי שירצה יספור תלמוד לומר מהחל חרמש וגו' וקתני נמי בסיפא שקצירה וספירה בלילה והבאה ביום וסתמא דהתם עדיפא ליה דתני לה גבי הלכתא פסיקתא וכתוב עוד בהלכות גדולות אם שכח יום א' ולא ספר שוב אינו סופר דבעינן תמימות וליכא ובתוספות חלקו עליו:

וכתוב בספר המאור שיש שואלין מה טעם א"א זמן בספירת העומר ועוד מה טעם אין אנו סופרים בלא ברכה ביום טוב שני של פסח כדאמרינן בסוכה (דף מז ב) בשמיני ספק שביעי מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן מפני שברכת הסוכה עומדת כנגד קדוש היום [הכי נמי ברכת העומר עומדת כנגד קידוש היום] ונמני מימני ולא ליברך ברוכי ועוד מה טעם אין אנו סופרין ב' ספירות מספק

כמו שאנו עושין שני י"ט מספק והוא ז"ל השיב דכיון דספירת העומר אינו אלא לזכר בעלמא דהכי אסיקנא בדוכתיה במנחות אמימר מני יומי ולא מני שבועי אמר זכר למקדש הוא ואנו שאנו מונין ימים ושבועות מנהג הוא בידינו אבל להטעינו זמן אין לנו ועוד שלא מצינו ברכת זמן אלא בדבר שיש בו שום הנאה כגון נטילת לולב שהיא באה לשמחה ותקיעת שופר לזכרון לאבינו שבשמים ומקרא מגלה דחס רחמנא עלן ופרקינן ופדיון הבן שמברך אבי הבן שהחינו לפי שיצא מספק נפל דכל ששהה ל' יום באדם אינו נפל ולספירת העומר אין בו זכר לשום הנאה אלא לעגמת נפש לחורבן בית מאוויינו ואם אמרו בשמיני ספק שביעי של סוכה מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן שלא תבא ברכה מכח יום טוב ב' מדרבנן ותעקור יום טוב ראשון של שמיני של חג דאורייתא שהוא עומד כנגדה ומשום הכי יתבינן ולא מברכינן אבל אנו היאך נעקור ברכת ספירת העומר משום יום טוב שני דרבנן שהוא עומד כנגדה ולא אתי דרבנן ודחי דאורייתא הילכך מונין ומברכינן ואם באנו לספור שתי ספירות מספק נמצא ספירה שניה מושכת עד יום טוב ראשון של עצרת ואתי לזלזולי ביום טוב ראשון דאורייתא הילכך אין לנו אלא מה שנהגו והמקומות שנהגו שלא למנות שבועות בכל יום ויום עד מלאת השבוע ובסוף כל השבוע כן הוא המנהג היפה:

6. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף עא עמוד א

מתני'. קוצרין בית השלחין שבעמקים, אבל לא גודשין. אנשי יריחו קוצרין ברצון חכמים וגודשין שלא ברצון חכמים, ולא מיחו בידם. קוצר לשחת מאכיל לבהמה; א"ר יהודה: אימתי? בזמן שמתחיל עד שלא הביא שלישי: ר"ש אומר: יקצור ויאכיל אף משהביא שלישי. וקוצרין מפני נטיעות, מפני בית האבל, מפני ביטול בית המדרש. לא יעשה אותן כריכות, אבל מניחין צבתים. מצות העומר לבא מן הקמה, לא מצא - יביא מן העמרים. מצותו לבא מן הלח, לא מצא - יביא יבש. מצותו לקצור בלילה, נקצר ביום - כשר. ודוחה את השבת... [דף עב עמוד א] נקצר ביום - כשר. והתנן: כל הלילה כשר לקצירת העומר, ולהקטיר חלבים ואברים, זה הכלל: דבר שמצותו כל היום - כשר כל היום, דבר שמצותו בלילה - כשר כל הלילה; קתני לילה דומיא דיום, מה דיום בלילה לא, אף דלילה ביום נמי לא! אמר רבה, לא קשיא: הא רבי, והא ר' אלעזר בר' שמעון; דתניא: היה עומד ומקריב מנחת העומר ונטמאת, אם יש אחרת - אומר לו הבא אחרת תחתיה, ואם לאו - אומר לו הוי פקח ושתוק, דברי רבי; ר' אלעזר בר' שמעון אומר: בין כך ובין כך - אומר לו הוי פקח ושתוק, שכל העומר שנקצר שלא כמצותו - פסול! אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: ר' אלעזר בר' שמעון בשיטת רבי עקיבא רבו של אביו אמרה; דתנן, כלל אמר ר' עקיבא: כל מלאכה שאפשר לו לעשותה מערב שבת - אינה דוחה את השבת, וסבר לה כרבי ישמעאל, דאמר: קצירת העומר מצוה; דתנן, רבי ישמעאל אומר: מה חריש רשות אף קציר רשות, יצא קציר העומר שהיא מצוה; ואי סלקא דעתך נקצר שלא כמצותו כשר, אמאי דחי שבת? נקצריה מערב שבת! אלא מדדחי שבת, שמע מינה: נקצר שלא כמצותו - פסול. ורבי לאו תלמידיה דר"ש הוא? והתניא, אמר רבי: כשהיינו למדין תורה אצל רבי שמעון בתקוע, היינו מעלין לו שמן ואלונטית מחצר לגג ומגג לקרפיף ומקרפיף לקרפיף אחר, עד שאנו מגיעין למעיין שאנו רוחצין בו! סבר לה כאיזך דרבי שמעון; דתניא, אמר ר' שמעון: בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה, שהרי הקטר חלבים ואברים כשרים כל הלילה, ולא היה ממתין להן עד שתחשך. [עמוד ב] ורבי אלעזר בר' שמעון לא שמיע ליה? אלא שאני התם, שהרי דחתה שחיטה את השבת. ולרבי ה"נ דחתה שחיטה את השבת! אלא קסבר רבי: קצירת העומר לא דחיא שבת. ולא? והתנן, וחכמים אומרים: אחד שבת ואחד חול -

משלש היה בא! דלא כרבי. וחכמים אומרים: אחד שבת ואחד חול - בשלשה, בשלש קופות ובשלש מגלות! דלא כרבי ובשבת - יאמר להם שבת זו! דלא כרבי. נקצר ביום - כשר, ודוחה את השבת. מאן שמעת ליה דאמר: נקצר ביום כשר? רבי, וקתני: ודוחה את השבת, מאי לאו קצירה! לא, להקרבה. אבל לקצירה לא? והתניא, רבי אומר: וידבר משה את מועדי ה' - מה תלמוד לומר? לפי שלא למדנו אלא לתמיד ופסח שנאמר בהן: במועדו, במועדו - ואפילו בשבת, במועדו - ואפילו בטומאה, שאר קרבנות הצבור מנין? תלמוד לומר: אלה תעשו לה' במועדיכם; מנין לרבות עומר והקרב עמו, שתי הלחם והקרב עמהן? ת"ל: וידבר משה את מועדי ה', הכתוב קבע מועד לכולן; למאי? אילימא להקרבה, שתי הלחם בני הקרבה ניהו? אלא פשיטא לטחינה והרקדה, ודכותה גבי עומר לקצירה, וקא דחי את השבת! אלא, עומר להקרבה, ושתי הלחם לאפיה, וקסבר רבי: תנור מקדש, אי אפי לה מאתמול איפסילה לה בלינה. וסבר רבי: תנור מקדש? והתניא: כבשי עצרת אין מקדשין את הלחם אלא בשחיטה, כיצד? שחטן לשמן וזרק דמן לשמן - קדש הלחם, שחטן שלא לשמן וזרק דמן שלא לשמן - לא קדש הלחם, שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן - הלחם קדוש ואינו קדוש, דברי רבי; ר' אלעזר בר' שמעון אומר: לעולם אינו קדוש, עד שישחוט לשמן ויזרוק דמן לשמן! אמר רב נחמן בר יצחק: הוקבעו ולא הוקבעו קא אמר. הדרן עלך רבי ישמעאל.

7. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כ עמוד א

משנה. אין קורין את המגילה, ולא מלין, ולא טובלין, ולא מזין, וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול, עד שתנץ החמה. וכולן שעשו משעלה עמוד השחר - כשר.

גמרא. מנלן? דאמר קרא והימים האלה נזכרים ונעשים, ביום - אין, בלילה - לא. - לימא תיהוי תיובתא דרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום! - כי קתני אדיום. ולא מלין וכו'. דכתיב וביום השמיני ימול. ולא טובלין ולא מזין וכו' - דכתיב והזה הטהר על הטמא [וגו'] ביום השביעי, ואיתקש טבילה להזיה. וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד שתנץ החמה וכו'. פשיטא! מאי שנא שומרת יום כנגד יום מכל חייבי טבילות? - איצטריך, סלקא דעתך אמינא תיהוי כראיה ראשונה של זב, וראיה ראשונה של זב איתקש לבעל קרי, דכתיב זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע, מה בעל קרי טובל ביום - האי נמי ליטבול ביומיה. והא ביממא לא מצי טבילה, דכתיב כל ימי זובה כמשכב נדתה יהיה לה - בליליא מיהת ליעביד מקצת שימור, ותטבול. קא משמע לן: כיון דבעיא ספירה - [עמוד ב] ספירה - ביממא היא.

וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר. מנהני מילי? אמר רבא: דאמר קרא ויקרא אלהים לאור יום - למאיר ובא קראו יום. - אלא מעתה, ולחשך קרא לילה, [למחשיך ובא קרא לילה]? הא קיימא לן דעד צאת הכוכבים לאו לילה הוא! - אלא אמר רבי זירא, מהכא: ואנחנו עשים במלאכה וחצים מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד צאת הכוכבים, ואומר: (והיה) +מסורת הש"ס: [והיו] + לנו הלילה (למשמר) +מסורת הש"ס: [משמר והיום מלאכה] +, מאי ואומר? - וכי תימא משעלה עמוד השחר לאו יממא, ומכי ערבא שמשא ליליא, ואינהו מקדמי ומחשכי - תא שמע (והיה) +מסורת הש"ס: [והיו] + לנו הלילה משמר והיום מלאכה.

משנה. כל היום כשר לקריאת המגילה ולקריאת ההלל, ולתקיעת שופר, ולנטילת לולב, ולתפלת המוספין, ולמוספין, ולוידוי הפרים, ולוידוי מעשר, ולוידוי יום הכפורים, לסמיכה, לשחיטה, לתנופה, להגשה, לקמיצה, ולהקטרה, למליקה, ולקבלה, ולהזיה, ולהשקיית סוטה, ולעריפת

העגלה, ולטהרת המצורע. כל הלילה כשר לקצירת העומר, ולהקטר חלבים ואברים. זה הכלל: דבר שמצותו ביום - כשר כל היום. דבר שמצותו בלילה - כשר כל הלילה.

8. תוספות מסכת מגילה דף כ עמוד ב

כל הלילה כשר לקצירת העומר - אומר ר"ת שאם שכח לברך בלילה לא יברך ביום כדמשמע בהאי סתמא דמתני' דנהי דאיכא סתמא במנחות (דף עא.) דתני נקצר ביום כשר בדיעבד מ"מ סתמא דהכא עדיפא דהא קתני לה גבי הלכתא פסיקתא דדינא ועוד נראה דאפי' למאן דמכשר קצירת העומר ביום דיעבד מודה הוא גבי ספירה דאין לברך ביום משום דשנה עליה הכתוב לעכב דכתיב (ויקרא כג) תמימות ואי אתה מוצא תמימות אלא כשאתה מונה בלילה וכן כתוב בהלכות עצרת ובה"ג כתב דהיכא דאינשי לברך בלילה ימנה למחר בלא ברכה וכן הלכה אבל אם שכח לילה ויום לא ימנה עוד בברכה דבעינן תמימות וליכא ואחר שבירך על הספירה אומר י"ר שיבנה וכו' מה שאין כן בתקיעת שופר ולולב והיינו טעמא לפי שאין אלא הזכרה עתה לבנין ביהמ"ק אבל לשופר ולולב יש עשיה.

9. ר"ף מסכת פסחים דף כז עמוד ב

ומיחייבין למימני יומי דשבעה שבועי מאורתא דחמיסר בניסן נגהי שיתסר דכתיב וספרתם לכם ממחרת השבת [מנחות ס"ה ע"ב] ות"ר וספרתם לכם כל אחד ואחד מונה לעצמו ממחרת השבת ממחרת יום טוב ותנ"ה [מנחות ס"ו ע"א] מיום הביאכם תספרו יכול יקצור ויביא ויספור אימתי שירצה ת"ל מהחל חרמש בקמה [כח עמוד א] תחל לספור יכול יקצור ויספור ויביא אימתי שירצה ת"ל מיום הביאכם תספרו חמשים יום יכול יקצור ביום ויביא ביום ויספור ביום ת"ל שבע שבתות תמימות תהיינה אימתי הן תמימות בזמן שהוא מתחיל מבערב הא כיצד קצירה וספירה בלילה והבאה ביום: וכי היכי דמצוה למימני יומי ה"נ מצוה למימני שבועי דאמר אביי מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי: ואסיר לן למיכל חדש עד אורתא דשבסר בניסן נגהי תמניסר דכתיב ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו ותנן החדש אסור מן התורה בכ"מ ואמרין בגמרא [מנחות ס"ח ע"ב] אמר רבינא אמר' לי אם אבוך אכיל באורתא דשבסר נגהי תמניסר סבר לה כרבי יהודה דאמר והלא מן התורה הוא אסור שנאמר עד עצם היום הזה עד עצומו של יום וקא סבר עד ועד בכלל וחיישינן לספיקא הילכך שבסר דספיקא דשיתסר הוא לא אכיל עד אורתא וכן הלכתא:

10. רא"ש מסכת פסחים פרק י סימן מ

מ ומחייבין לממני יומי דשבעה שבועי (מדאורייתא מחמיסר) [מדאורתא דחמיסר] בניסן נגהי שיתסר דכתיב וספרתם לכם ממחרת השבת ותנו רבנן (מנחות דף סה ב) וספרתם לכם שתהא ספירה לכל אחד. פירוש מדלא כתיב וספרת לך כדכתיב גבי שמיטה והתם הספירה בב"ד שהיו מברכין בכניסת השנה. אבל וספרתם לכם משמע ספירה לכל אחד ואחד ממחרת השבת ממחרת יום טוב. תנ"ה מיום הביאכם תספרו חמשים יום יכול יקצור ויביא אימתי שירצה ויספור ת"ל מהחל חרמש בקמה תחל לספור וכו'. יכול יקצור ויספור ואימתי שירצה יביא תלמוד לומר מיום הביאכם תספרו. יכול יקצור ויספור ויביא ביום. תלמוד לומר שבע שבתות תהיינה אימתי הן תמימות בזמן שאתה מונה מבערב. יש מקשין כיון דקרא קאמר תספרו חמשים יום למה אין אנו מונין אלא תשע וארבעים יום ודוחקין לפרש הפסוק עד ממחרת השבת שהוא יום חמשים

תספרו אי נמי חמשים יום אוהקרבתם דבתרי' קאי והכי קאמר עד ממחרת השבת תספרו ולא עד בכלל. חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'. ולי נראה שאין אנו צריכין לדחוקות הללו. כיון דכתב ביה בהדיא שבעה שבועות תספר לך אין לספור יותר משבעה שבועות ומתספרו חמשים יום לא קשיא מידי שכן דרך המקרא כשמגיע המנין לסכום עשירית פחות אחת מונה אותו בחשבון עשירית ואינו משגיח על חסרון האחד. כיוצא בו כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים (בראשית מו) וכן ארבעים יכנו (דברים כה). וכי היכי דמצוה למימני יומי מצוה למימני שבועי דאמר אביי (שם דף סו א) מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי. רבנן דבי רב אשי מנו יומי ומנו שבועי אמימר מני יומי ולא מני שבועי אמר זכר למקדש הוא. ופירש ר"י ונראה דספק חשיכה יכול לברך ואין צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה כיון דהוי ספקא דרבנן ועוד נראה דעדיף טפי סמוך לחשיכה משום תמימות: